

8. זה תורה". אז אמרתי: יש דבר מעניין בגמרא, דומה לזה. בגמרא בפרק שני של עבודה זרה, פרק אין מעמידין, בדף שלפני האחרון²⁶, מתבררים ענייני מאכלי עכו"ם, בישולי עכו"ם. חביות פתוחות מותרות, סתומות אסורות. כך הגדרה. מיד אחרי זה: "אמר ליה: מנא לך הא?" אמר לו: הא מילתא, פסק הלכה זה, "מתלתא קראי שמיע ליי", משלושה פסוקים, שלוש מקראות. פסוקים של תורה. איפה פסוקים אלה? הוא מיד פירש: "מרב ושמואל ורבי יוחנן". אם רב ושמואל ורבי יוחנן הם פסוקים, אז לפי מדרגות הדורות גם ה'חפץ חיים' שאמר: "כתוב". איפה כתוב? "כתוב אצלי - פה!" רש"י מפרש שם: "משלושה חכמים גדולים, שהם כדאי לסמוך עליהם כעל המקרא".

9. חטאים מסודרים

נחזור לעניין שהוכרנו מקודם, עניין דבקות בני ישראל²⁷: "ושאר אומות הוא מה שאי אפשר להשיבם למעין כלל, כי אין להם שום דביקות והשקה למעין", השקה במובן מקווה, "רק בבני ישראל נאמר ישקני מנשיקות פיהו, זהו השקה למעין (וכמ"ש שהש"ר א). ולכך שכינת הש"י בתוך בני ישראל גם בתוך טומאותם", אותה הנקודה היסודית, "אינו קרוי גלות כאיש נודד ממקומו", מה שנמצא גם בתוך טומאותם, "דהגם דמקומו מקום טהרה כעצם השמים לטהר, מה שאין כן בתחתונים, מכל מקום מיד שהלבבות נדבקים להש"י שבים גם הם (להיות) מקום טהרה. כי דביקות בלא השתדלות הוא רק לבני ישראל". יש לפעמים עכו"ם שמקיימים מצוות, אך אלו חשבונות פרטיים. "ועכו"ם יש להם רק שכר מצוות קלות כנזכר לעיל. ונתגלה בפורים דנהפוך הוא אשר וגו', שלבני ישראל יש כח הגם דישנים ממצוות דבוקים בהש"י. וזהו סוף כל הניסים, התגלות דביקות זה שמתגלה בפורים"²⁸. אלו דברים מזעזעים. הוא חוזר פעמים רבות על דברים נוראים אלה.

כל החטאים וכל העבירות של ישראל הם סדר אלוהי, אחרת קשה להבין את העניין. בא ר' צדוק, גאון וקדוש ואומר: "אם יהיו חטאיכם כשנים", - מששת ימי בראשית ככה הם! כל חטאיכם וכל העבירות מכל המצבים, הם סדורים ונמצאים בסדר אלוהי זה. נורא! מוזעזע! "כל ישראל קרויים נימולים (כמ"ש נדרים לא ב), כי כולם גיבורי כח עושי דברו. כי גם רשעי ישראל הם רק מרשיעים כרצון הש"י, כמו שיבורר לעתיד"²⁹, לעתיד תתגלה תשובה מאהבה, "שיהיו החטאים כשנים הללו שסדורות ובאות מששת ימי בראשית (כמ"ש שבת פט ב), כל החטאים הכל מסודר מששת ימי בראשית שרצה הש"י שיעשו

26. עבודה זרה מ א. | 27. רסיסי לילה אות יט. | 28. שם אות כ. | 29. שם אות כא. |

8. ליבי אומר לי

למשל, אצל ר' צדוק²²: "ועל זה אמרו ודילוגו עלי אהבה", פסוק בשיר השירים²³. "דוהו עיקר האהבה דהש"י לבני ישראל במה שהם דבוקים בשורש הנעלם". אלה חילוקי סגנון, אך זה אותו העניין. "והגם שהן מדלגין ואין מסודר, שהוא היפך דגלוי", הפנים הוא היפך הגלוי. הגלוי – מסודר בסדר יפה. אך ישנם דילוגים. במדרש יש ביטוי: "ודגלו עלי אהבה" – דילוגו עלי אהבה²⁴. הדילוג אינו כפי הסדר. על דרך מליצה ישנו גם אצל עמי הארץ דילוגים בתפילה... אבל הכל עניין אחד. ייתכנו דילוגים במעשים. "ודילוגו עלי אהבה". "עם כל זה דבוקים בהש"י. וזה טעם במה אהבתנו וגו' ואוהב את יעקב וגו'", "ואת עשו שנאתי"²⁵. אלו דברי ה'כוזרי' והמהר"ל. "בלי שום טעם, רק שזה שלי", "חלק ד' עמו", "לחלקי". בלי טעם.

יש סוג אנשים שמהווים 'מקור'. שמעתי מרב אחד שהיה נוכח במעשה עם ה'חפץ חיים' זכרונו לברכה. לפני שנים אחדות ה'חפץ חיים' השתתף באסיפת רבנים וראשי ישיבות. ר' יצחק ויינשטיין, מחותן שלו, שהיה נוכח באותה אסיפה, סיפר לי זאת. ה'חפץ חיים' זכרונו לברכה התבטא באיזה עניין. 'אורות הקודש', 'אורות התשובה', 'אורות התורה' וכו', נראים כאילו אורגינאליים ומחפשים להם מקורות. ה'חפץ חיים' נראה לכאורה יהודי פשוט. גדול מאוד, חזק ובריא, אבל פשוט. 'ביאור הלכה'? הכל מבואר עם מקורות. דברי מוסר? יש מקור במאמרי חז"ל. כך רגילים אצל ה'חפץ חיים' לסגנון פשוט, לא כל כך מחשבתי אורגינאלי. באסיפה הזאת, ה'חפץ חיים' זכרונו לברכה התבטא באיזה משפט. זאת הייתה אסיפה של תלמידי חכמים, רבנים גדולים, שהתייחסו ל'חפץ חיים' כמו ביראת כבוד. הוא אמר איזו מילה, ביטוי שלשומעים היה נראה קצת מפתיע ומוזר, שלא כפי הסגנון הרגיל שלו. אחד שואל: "רבי, איפה זה כתוב?" רגילים לדברים כתובים שהכל כתוב. ר' יצחק ויינשטיין סיפר לי שה'חפץ חיים' התרגז, הצביע על חזהו, על ליבו, והשיב: "פה זה כתוב!" יש סוג אנשים כאלו בדורות האחרונים שנקראו ראשונים. הגאון זכרונו לברכה היה חי בדורות האחרונים, ובכל ישראל הוא מקובל כמו ראשון. תלמיד חכם אחד אמר לי: "אני מטפל בהרבה כתבי יד, שירים של קדמונים. הרב זכרונו לברכה, הוא 'קדמון'. במשוררים חדשים אינני מתעניין, איני מטפל. אבל בשבילי הרב הוא כמו קדמון, כמו מדורות הקדמונים, ראשונים".

אגב, הרב ויינשטיין הוסיף: "ה'חפץ חיים' יכול לומר: מה שכתוב כאן ומורגש בלבבי

"כענין הברית הכוללת כולם, בתוס' שבת נה". 22. רסיסי לילה סוף אות ח. 23. שיר השירים ב ד. 24. שיר השירים רבה ב יג. 25. מלאכי א ג.

חושן. תכשיט כנגד הלב: ואפוד.
לא שמעתי ולא מצאתי בכריתא פ"י תבניתו.
ולפי אומר לי שהוא חגור לו מאחוריו רחבו
כרוחב גב איש כמין סינר שקורין פרצי"נט
שחוגרות השרות כשרוככות על הסוסים.

ר"י אג"ב כ"ב

מה פירושו של "ולבי אומר לי"? ולמה דוק דימוי זה: "שחוגרות
השרות כשרוככות על הסוסים"? (כיוצא בזה גם ברש"י להלן — פסוק ו'
— "כמין סינר של נשים רוככות סוסים").
ברם, מספרים על רש"י שיצא פעם אחת מבית המדרש ופגע באשת'
שר שבאה מולו רכובה על סוס. היה הדבר קשה בעיני רש"י, כיצד יתכן
הדבר, שעניני הקדושות והזהירות תיתקלנה במילתא דפריצותא כזאת?
(עיין גמרא פסחים דף ב'). אחר כך, כאשר יגע ועמל רש"י לתאר את
תבנית האפוד — כפי שהוא עצמו כותב: "לא שמעתי ולא מצאתי בכריתא
פ"י תבניתו — אז אמר לו לבו, כי לא לחנם זמנו לו מן השמים אותה תמונה
של אשת שר רכובה על סוס, אלא כדי שיראה את הסינר שהיא חוגרת
אותה שעה ויוכל לתאר את תבנית האפוד..."

ר"י אג"ב כ"ב